

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլ. Առանձին համարները 7 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.

Հ Ի Մ Ն Ա Գ Ի Ր Գ Ի Թ Ի Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1895 ԹԻԱԿԱՆԻՆ

23-րդ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

23-րդ ՏԱՐԻ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակի Թիֆլիսում, նոյն զէրքով, նոյն պրօգրամայով և նոյն ուղղու- թեամբ: Մեր ստանում ենք սեփական ՀՆՈՒԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսա- նը՝ 1 ռուբլի:

«ՄՇԱԿԻ» գրվել կարելի է ԽՐԱԿԱՆԱԿԱՆ (Բաղարնայա և Բարձրակայա փողոցների անկիւնը): Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿԻ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է դիմել Նեոնեայ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK»:

Սօժիւր Ստեփանեան Սահակեան, Գարիա և Եւա Գասպարեան Սահակեանները ցաւով սրտի յայտնելով առաջինը իր ամուսնու և վերջինները իրանց հօր՝

Գ Ա Ս Պ Ա Ր Ի Ս Ա Հ Ա Կ Ի Չ Ս Ա Հ Ա Կ Ե Ա Ն Ի

մահը խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել հանգուցեայի յուզարկաւորութեանը, կիրակի օր, նոյեմբերի 27-ին, առաւօտեան 10 ժամին, իր սեփական տնից, Բարձրակայա փողոց № 15, գէպի քամոյնանց ս. Գէորգ եկե- ղեցին: Հոգեհանգիստը կատարվելու է շաբաթ օրը, երեկոյեան 6 ժամին: Թա- ղոււմը լինելու է վերայի գերեզմանատանը: 1—1

ԲՈՎԱՆԿԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագիրներ թիւրքաց Հայաստանի մասին.— Ներքին Տեսչութիւնը, Գիւղատնտեսական ընկե- րութեան բաժնիներին կանոնադրութիւնը. Մի քա- նի թանաշաններ. Նամակ Նուխուց. Նամակ Նոբա:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ Ն Ե Ր Ի Յ

Կ. Պօլիս «Հայրենիք» լրագրում այս ամառ տպագրվում էր մի վեպ «Հոգու Չաւակ» վեր- նագրով, հեղինակութիւն Արփիար Արփիարեանի: Խոշոր պակասութիւններից զերծ չէ այդ գործը. բայց նրա զիւսուր միտքը, նիւթը հետաքրքրա- կան է, իբրև մեր ժամանակի կիրպարանքը ցոլաց- նող մի պատկեր:

Նիւթը վերցրած է մի գրական մարդու կեան- քից, մի մարդու, որին հեղինակը աշխատել է զանազան կերպի, ազնիւ և անկաշտու գործիչի ըս- տով յատկութիւնները: Նա իրենապարհ է հետ- նում էք ամեն տեղ, որ նա անարատ է, համոզ- ված մարտնչող, խիստ և անողոք իր գաղափար- ները պարզ ու արժ կերպով արտայայտելու մէջ: Նա շրջապատված է գեղեցիկ հանգամանքներով. նա սիրված հեղինակ է և այդ սէրը ոչ միայն պատանական արտայայտութիւն է գտնում նրա տաղանդին մատուցած մեծարանքների ու յար- զանքների մէջ, այլ և ընդունում է մի կերպար- անք, որ հոգու մաքրութեան, գեղեցիկ ձգտում- ների փառաւոր յաղթանակն է: Գրական մարդը, որի տոհմանունը Հաւարեան է, այն սակաւթիւ- ընտրեալներից մէկն է, որոնց չնորհիւմ է կայ- ծակ՝ ցնցել տալու, հասկանալու համար. նա չը զիտէ կեղծել. նա լաւ մտարկում է, սուր ու հա- տու զրիչ ունի և նրանով անխնայ խոցողում է հասարակական կարծրամորթ ցեղերին: Նրա թու- նաւոր նետերը միշտ շեշտակի շամփուում էին բարձրադաս կերպով, որի կեանքն առաջի օրից մին- չև վերջինը մի աստուածութիւն է ճանաչում— օրովանապատութիւն:

Այդ տարրը, ամենից բազմամարդը, ամենից ա-

մաղորթեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարիզի շան- տաժամանակի գործը. Նամակ Թիւրքիայից. Նա- մակ Թիւրքիայից. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր. — ՀՆՈՒԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գրական երկօրները.

Տունը և ամենից շատ օժտվածը բուսական կեան- քի ընդունակութիւններով, բոլոր ազգերի մէջ է կրում դառն հարուածներ առաջաւոր գործիչնե- րից: Բայց թոյնն ու մտրակը շատ չեն ազդում իւ- ղոտ, լպտած կաշու վրա, որի տակ հաստատ- ված է արեան շրջանառութեան պէս մի անխտիր, միշտ թնթուող, միշտ տաք և ապրող գաղափար — ուտել քնելու համար, քնել ուտելու համար: Հաւարեան հրաշք է գործում: Բարձրակայան դա- սակալից մի աղջիկ, Արուսեակ, կախարդվում է կիճու, յարձակողական գրոտաքննելով և սիրա- նարվում է այդ գրչի տիրոջ վրա:

Գրական գործիչը, նա, որ այսպիսի մի փա- աւոր յաղթանակ է տարել, ինչ կասկած, պի- տի աւելի ու ուղեորվել, աւելի ևս սիրտ առնէ և դասնայ իր ուղղութեան ու մտքի միջոցով մար- գարէ, որ քարոզում է կոտորների վրա, որ տա- նում է իր գրօսակը ամենաանոց պատերազմա- կան փոթորիկներին մէջ: Երջանիկ է գործիչը, նը- րա վարձատրութիւնը այն երկրպագութիւնն է, որ կատարում է նրա առաջ բարձր խաւարից ի- ջած մի գեղեցիկ, բարեկիրթ օրիորդ: Նուաճել մի այդպիսի սիրտ, խել, դուրս քաշել այն քա- րացած աշխարհից—ասացէք, ո՞վ է արժանացել այդպիսի երջանկութեան: Հեղինակը, այդ աստի- ճան բարձրացնելով իր իրենապարհ հերոսին, անուշտ կամենում է մեզ հիացնել ազնիւ ու ան- խաղախ մարտնչողի գաղափարով: Եւ մենք, ի- բրաւ, հիացած առաջ ենք շտապում, որ մի վայր- կեան առաջ տեսնենք, թէ ինչպէս պիտի այնու- հետև գործէ հերոսը, թե ու թիկունք տուած այն հոգեկան հօր ու անխտրտակի պատուարին, որ իր ծնրադրութիւններով ստեղծել է հարուստ դա- սակալից աղջիկ Արուսեակը: Եւ շտապում ենք առաջ, բայց կանգ ենք առնում շշմարտող, իրա- կան ստանութեան ու յուսաբեկ հիւստիաման մէջ: Եւ տեսնում ենք մի խեղճութիւն, մի մոխ- րագոյն տափակութիւն, որ Հաւարեան է կոչ- վում:

ՀՆՈՒԳԻՐՆԵՐ ԹԻՐԻՔԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ (Հեռագրով)

Մեր թղթակիցը հեռագրում է մեզ Պե- տերբուրգից նոյեմբերի 24-ից հետեւալը. «Լոնդոնից» Нов. Время լրագրին հե- ազգրում են, որ Լոնդոնի քաղաքական շրջաններում ցանկութիւն են յայտնում, որպէս զի Ռուսաստանը յայտնէ, թէ ինչ է պահանջում ինքն համաձայնութիւն կայացնելու նպատակով:

«Կիւմբուրգ» ընդունել հայոց ընկերու- թեան նախագահին, պարլամենտի անդամ Ստեփաննովին, և երկար խօսակցեց փոքր- Ասիայի հայերի մասին:

«Լոնդոնի» Times լրագրը կարծում է, որ Անգլիան պէտք է միջամտի և պետու- թիւնները պարտաւոր են բողոքել այդ դա- զանութիւնների դէմ, սպանալով Հայաս- տան ուղարկել մի էկզպեդիցիա, 1860 թվի սիրիական էկզպեդիցիայի նման:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՃԻՆՆԵՐԻ ԿԱՆՕՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Մշակի» նախընթաց համարում խօսելով Երե- ւանում Գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժնի բանալու մասին, մենք յայտնեցինք, որ այդպիսի մի ճիւղ բանալը շատ հեշտ է: Հարցը աւելի պարզելու համար առաջ ենք բերում այստեղ կայանական կովկասեան Գիւղատնտեսական ըն- կերութեան կանոնադրութեան այդ կէտին վերա- բերելու յոդուածները:

Ահա թէ ինչպէս: Ազգիկ էֆենդի անունով մի երիտասարդ կա- ռիերիստ, որ իր դասակարգին յատուկ զարգա- ցած հոտառութեամբ գտնում է համեղ պատասի տեղը, զիշատողի մտքերով պոտոյ է դալիս Արու- սեակի շուրջը. այդտեղ տիրող հովերից խմնում է, թէ ով է իր հակառակորդը և վճռում է ոչն- չացնել նրան: Եղբայրները տարած է եղել մը- տաւոր կարողութիւնը. հարկաւոր է, ուրիշ, նրա դէմ հանել մի համացող հակադրութիւն. հարկա- ւոր է մրցութիւն, մագնիսի մի աւելի ուժեղ ձը- դողութիւն: Բայց Ազգիկ էֆենդին մի ասօրիչե- լեան դատարկութիւն է: Սակայն այդ ինչ վնաս է Ամեն րօպէ պատրաստ է այդ մարդկանց մըտ- քին ու կարողութեան միակ մատչելի միջոցը, այն է, հակառակորդին շնորով փակցնել զրական հրապարակից: Հարց ու փորձը պարզում է, որ Հաւարեանը անյայտ ծնողների դաւակ է, որ մի խեղճ ձկնորս ստացել է նրան խանձարուրդում պատած՝ իրանց թաղի եկեղեցու բակում, պահել ու մեծացրել է իբրև հոգեգաւակ: Պատրաստ է առատ ու բարեկից նիւթը: Ազգիկ էֆենդին կան- չում է մի խմբագրի, պատում է այս փաստը, խնդրում է մի լաւ շտապող այն երիտասարդին: Խմբագրի Մամեդի զրաւտունն է. վաղը, միւս օրը կամ երբ կը կամենան, նա կը գրէ լեղիով ու թոյնով շաղխած մի յոդուած, որի մէջ կը նկա- րագրէ այս հանգամանքը, կուրծք կը ծեծէ, օձիք կը պատէ, զիւղի հառաչներ կը հանէ և այդ բոլորով կը խայտառակէ իր հակառակորդին, կոչնչացնել նրան: Պատկերը վերին աստիճանի իսկապիւր է, իրական:

Աւելորդ է այդ պատկերը լուսաւորել, նա ա- մեն օր, ամեն ժամ կանգնած է մեր առաջ, ամեն օր սարսուռ է տարածում մեր մէջ իր այլանդակ կերպարանքով, իր դուրեկի պարագաներով, իր խայտառակ մերկութեամբ: Տոպագրական մամուլը մի օր լոյս աշխարհ է հանում հայ խմբագրի հան- ճարի արտագրութիւնը, չը հարցնելով թէ ին-

I. Բաժնիներ բացվում են խորհրդի բարեհայե- ցողութեամբ և ընկերութեան հովանաւորի հաս- տատութեամբ՝ աջքան, որքան կան նահանգներ կամ վարչական շրջաններ:

II. Բաժնիները ընդունում են՝ իսկական պատ- էի և թղթակից անդամներ իրանց ընտրութեամբ և ներկայացնում կենտրոնական ընկերութեան հաստատութեան:

III. Այն նահանգներում, ուր ընկերութեան անդամներ չը կան, ընկերութիւնը կարող է նշա- նակել իսկական անդամների մի որոշ թիւ, որոնք և կը կազմեն ընկերութեան բաժնի:

IV. Իւրաքանչիւր բաժնի իր նախագահը և քարտուղարը՝ Նախագահի պաշտօնը վարում է տեղական իշխանութեան ամենաբարձր ներկայա- ցուցիչը, օրինակ նահանգապետը: Քարտուղարը ընտրվում է նախագահի և բաժնի ընդհանուր ժո- դովի համաձայնութեամբ: Բաժնի ընտրում է փոխ-նախագահ, որ վարում է նախագահի պաշ- տօնը, երբ վերջինս հիանդ է կամ բացակայ:

V. Բաժնի ընդհանուր ժողովները նշանակվում են այն ժամանակ, երբ հարկաւորութիւն ըզ- րացվի: Տարեկան ընդհանուր ժողովում կարգաց- վում են հաշիւներ և բաժանվում են պարգևներ, կիթ յատկացրած են տեղական գիւղատնտեսնե- րին:

VI. Բաժնի զբաղվում է տեղական գիւղատն- տեսական կարիքները ուսումնասիրելով և նրանց բաւականութիւն տալու միջոցներ հայթայթելով: Այդ կողմից բաժնի գործունէութեան ծաւալը շատ լայն է և ընդգրկում է տեղական գիւղատն- տեսութեան ամենաբարձրագոյն պահանջները և կարիքները:

VII. Բաժնիները ենթարկում են իրանց զըն- նութեան տեղական գիւղատնտեսական ծրագրի- չու, ում համար և ինչ հարկաւոր է այդ ցեղը: Հաւարեանի առաջ դրած է փորձաքարը: Յօդուա- ծի դուրս եկած օրը Արուսեակի տանը երեկոյթ կայ և Հաւարեանը գնում է այնտեղ, չիմանալով որ իրան մեղադրում են այն հանգամանքի մէջ, որ նա չէ ճանաչում թէ ովքեր են եղել իր ծնող- ները: Հաւարեան է մի հասարակութիւն, որ պը- նակալիզները բերանով կոչվում է ընտիր, այ- սինքն ճարպի հաստութեան տակ տնքող բուր- ժուաներ, փողի տոպրակներ, փորի ստրուկներ: Նրանք կարգացել են յոդուածը, հասկացել են և սառն ու արհամարհական ձեւերով են ընդու- նում երիտասարդին: Գնա, հերոս, այնտեղ պիտի շամփրես ընտրութեան ծնունդները: Ի՞նչ են նրանք, որ լեզ պէս հակաման, թէ ինչ է գաղա- փարի յաղթանակը: Ահա այդ յաղթանակի գեղե- ցիկ պատկը. օրիորդն է, որ զիմոււրում է քեզ ինչպէս թիկնոնիկը, որ գիշերայ խաւարի է քեզ գտնելով իր սիրալոյսը, մեծարում է նրան իր անդուլ պոտոյաներով, իր կատարեալ անձնազո- հութեամբ:

Եւ հերոսը անցնում է առանձնատեսակը, ուր սեղանի վրա տեսնում է լրագրի: Կարգում է յոդուածը, հասկանում է ամեն ինչ: Ինչի էք սպա- սում զրանից յետոյ, ընթերցողը: Այդ լրագրի ըն- ոտնահարող մի պատիւ, կամքի և գաղափարի մի վիճ ոյթ, որ հանդէս բերված այդ ստոր, կեղ- տոտ միջոցի առաջ աւելի ևս լցվում է արդար բարկութեամբ, կրակոտ եռանդով, որը բարձրաց- նում է նրան ապակալով միջավայրից, տանում է ստորաքարը սողունների գլխի վրայով և շան- թեանարում է կեղծութիւնը, մտքի պոռնկութիւ- նը և իր անդրուկի, ամեն փորտող սուտող ցածրութիւն արհամարհող հոգու—մի հոգու, որի առաջ վառված են պաշտողի հրաշքի ճրագները — զօրութեամբ ապացուցանում է այդ ընտիր- ների: Եւ նուրիւնը, ապացուցանում է որ նա ամեն տեղութիւնների մի խիտ հիւսուածք, յան- դգնութիւն չը պէտք է ունենայ մահ և արեան

ները, հիմնում են ցուցանանքներ, օգնում են հողագործներին վաճառահանման գործը զարգացնելու, կրթված մասնագետներ հրավերելու, տեղական գիշարանտեսներին ղեկավարելու, տեղացի երիտասարդներին ուրիշ երկրներ կատարելագործության ուղարկելու և այլն:

VIII. Բաժնի գործունեությունը առաջնորդվում է ընկերության հիմնական կանոնադրության իմաստով: Բաժինը իւրաքանչիւր տարի հաշիւ է ներկայացնում կենտրոնական խորհրդին:

ՄԻ ՔԱՆԻ ԹԻԱՆԱՆՆԵՐ

Ճիշդ աղբիւրից կարող ենք հաղորդել հետեւեալ վիճակագրական տեղեկությունները վարստանի և խմբերի թիւով հայոց կրթական գործի մասին:

Մինչև ներկայ ուսումնական թւի սեպտեմբեր ամիսը՝ ամբողջ թիւում գոյություն ունէր 78 տարրական ուսումնարան: Մտադրութիւն կար բանալու դարձեալ մեծ տասը ուսումնարան: Արդէն եղած դպրոցները մեջ անցնալ տարի դեմնում էր 5571 աշակերտ, որոնցից 2976 էր զական սեռին պատկանող: Դասատուութիւն էին անում 244 ուսուցիչ և ուսուցչուհի: Մտնված էր ընդամենը 100,304 բուրլի (կուպէկները դուրս ենք գցում), որից 79,457 բուրլի իբրև ուսուցչիչները ունեկ, մնացած 17,969 բուրլի—այլ պետքերի համար:

Իւրաքանչիւր ուսումնարան միջին թիւով նշուեալ է 1250 բ., իւրաքանչիւր ուսուցիչ—326 բ. և իւրաքանչիւր աշակերտ—17 բ. 50 կուպէկ: Այդ դպրոցների մեծ մասը, այն է 64-ը, միդասան են եղել, մնացած 14-ը երկդասան: Նոյն դպրոցներին 48-ը արական սեռի համար էին, 26-ը— իգական և 4-ը խառն, որոնց մէջ մի և նոյն սեռեական կային թէ աղայք և թէ աղջիկներ:

Եթէ մենք մի հայեացք գցենք այդ թւանշանները վրա և իրենք, որ այդ 78 ուսումնարանը ցրված են կովկասի երեք ընդարձակ նահանգներում, շատ ճիշդ կերպով կը համոզվենք, որ նրանց կառավարելու համար երբեք բաւական չէ մի թեմական տեսչի ոյժ, որքան էլ նա տաղանդաւոր լինի: Հերիք է իրել, որ նոյն տարածութեան վրա ցրված արժուական ուսումնարանները կառավարվում են մօտ տասը տեսուչներով ու վերատեսուչներով, որոնք ունեն նաև իրանց առանձին դիւանները, մինչդեռ ամբողջ վեր-

րաստանի և խմբերի թիւը ունի միայն մի հատ թեմական տեսուչ, առանց որևէ օգնականի և դիւանի: Մինչև իսկ առանց գրագրի: Այնպէս որ թեմական տեսուչը մինչև անգամ իր ձեռքով է կատարում բոլոր պաշտօնական թղթերի արտագրութիւնը և նրա ձեռքով անցնալ ուսումնական թւականին սեպտեմբեր, արտագրած և մատանի մէջ մտցրած պաշտօնական թղթերի թիւը հասել է 6846 հակայական թւանշանին...

Այդ պերճախօս թւանշաններից յետոյ շատ պարզ է հասկանալ, թէ ո՞ր աստիճանի բեղմնաւոր կը լինի թեմական տեսուչների վարչական և բուն մասնակարգական գործունեութիւնը և թէ որքան խղճատու կերպով կարող կը լինեն նրանք ւտարելու դէմ մի անգամ այցելել իւրաքանչիւր մի դպրոց և մանրամասն ըննութեան ենթարկել դպրոցն իր բոլոր պարագաներով, ինչպէս ասված է նրանց տուած գրաւոր «Հրահանգի» 8-րդ յօդուածում:

Մեր խօսքը, ի հարկէ, սկզբունքի վրա է և ոչ թէ այս կամ այն անձնատրութեան:

Տ. Փիրումեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԹՈՅ

Նոյեմբերի 15-ին

Նոյեմբերի 12-ին կայացաւ Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի ընդհանուր ժողովը, որին մասնակցում էին 105 անդամներից միայն 26 հոգի, ժողովին ներկայ էր և յայտնող՝ Բաղդասարեան վարդապետը, որը և նախագահում էր: Ժողովը հանդուգեալ Ալեքսանդր Կայսերի յիշատակը յարգելու և կանգնելու ժողովի պարագամունքի նիւթն էր՝ քննել հաշիւը և նախահաշիւը և ընտրել վարչութեան երկու անդամներ և երեք փոխանդամներ:

Նախահաշիւի ըննութեան ժամանակ երկար վիճարանութեան առարկայ դարձաւ՝ Նուխու պետական և ծխական դպրոցներում որդեգրներ պահելու հարցը: Ժողովին ներկայ եղող ուսուցիչները յայտնեցին, որ չքաւոր աշակերտներին ծխական դպրոցների վարչութիւնը ինքը ազատում է ուսման վարձը վճարելուց, բայց կան աշակերտներ, որոնք տաք հագուստ չունեն, ուստի ուսուցիչները այն կարծիքը յայտնեցին, որ աւելի յարմար է որոշ դուրսար յատկացնել չքաւոր աշակերտների հագուստի համար: Ժողովը

այս առաջարկութեանը հաւանութիւն տուեց և այդ նպատակով յատկացրեց 80 բուրլի միայն, (որը շատ քիչ է, ի նկատի ունենալով մօտ 400 աշակերտ ունեցող դպրոցը):

Բացի դրանից՝ որոշվեց քաղաքային դպրոցի երկու աշակերտի ուսման վարձը վճարել և 600 բուրլի ընկերութեան գրադարանի վրա ծախուել:

Պէտք է ասել, որ Բարեգործական ընկերութեան գրադարանը չէ կարողանում բաւականութիւն տալ ժողովրդի մեծամասնութեանը նախ այն պատճառով՝ որ այցելածը շատ թանկ է՝ 5 կուպէկ, ուստի պէտք է աշխատել վճարը դարձնել եթէ ոչ 2 կուպէկ, զոնէ ամենաշատը 3 կուպէկ, երկրորդ՝ գրադարանը բաց է միայն երկուշաբթի 6 ժամից մինչև 10, իսկ հասարակութեան մեծամասնութիւնը այդ ժամանակ դրնում է տները հանգստանալու, ուստի պէտք է աշխատել, որ առաւօտներն էլ բացվի գրադարանը, ամենաքիչը զոնէ երկու ժամով:

Նոյն ժողովում վարչութեան անդամներ ընտրվեցին՝ Կ. Ղուկասեան և Գ. Գրիգորեան, իսկ անձնափոխանորդներ՝ Յ. Քոչարեան, Սաֆարեան և Ա. Մանուչարեան:

Գ. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, նոյեմբերի 22-ին

«Մուրճ» ամսագրի հոկտեմբերի համարում տպված «Սասնոյ դէպքերը» խորագրով թղթակցութեան առթիւ՝ ամսագրի լուրերի բաժնում նկատված էր, որ նոյն այդ թղթակցութիւնը լոյս էր տեսած նաև «Մշակ» լրագրի նոյեմբերի 12-ի համարում՝ «տեղ-տեղ աղաւաղ, շատ տողեր կըրճատված, անուններից ոմանց անձինք տպած ձևով, երևի օգտված լինելով մեզ մօտ գտնվող բնագրի շտապ արտագրածից»:

Այս վերջին խօսքերը ոմանք հասկացել են այս մտքով միայն, թէ «Մշակի» խմբագրութիւնը օգտվել է մեզ մօտ գտնվող բնագրից այն ժամանակ, երբ այդ բնագիրը արդէն «Մուրճի» խմբագրութեան ձեռքումն էր գտնվում: «Մուրճը», սակայն, այդ բանը չէ պնդել և նրա սասնոթիւնը էր տալիս ենթադրելու նաև, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը կամ նրա թղթակցից օգտվել է «Մուրճի» մօտ այժմ եղող բնագրից դեռ նախ

քան վերջինս պատկանած լինէր «Մուրճի» խմբագրութեան, ուրեմն «Մուրճից» անկախ կերպով:

Այսօր «Մշակի» խմբագրութեան կողմից ուղարկվեց մեզ երկու օրինակ նոյն թղթակցութեան, և մեզ համար պարզվեց՝ 1) որ յիշեալ թղթակցութեան երկու օրինակները «Մշակը» ստացել է «Մուրճի» խմբագրութիւնից անկախ ճանապարհով և մեզ հարանցի մէջը, «Մշակի» ստացել է հոկտեմբերի սկզբին, և 2) որ «Մշակի» մէջ տպված թղթակցութեան միջի կրճատումները և փոփոխութիւնները արել է ինքը խմբագրութիւնը և ոչ թէ դրանք առաջացել են շտապ արտագրելուց, ինչպէս ենթադրել էր «Մուրճը»:

Ա. Արստիսեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, նոյեմբերի 24-ին

Ի պատասխան գործակատարների նամակի, որ տպագրված էր «Մշակի» № 135-ի մէջ, ինքրում եմ տպագրել հետեւեալը.

«Գործակատարների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան» կանոնադրութիւնը դեռ անցնալ ամսին ներկայացրված է Թիֆլիսի նահանգապետին, ինչպէս ընթացք տալ այդ գործին:

Խ. Խաչատուրեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՌԵՐ

Կ. Պոլսից մեզ գրում են նոյեմբերի 12-ից, «Վանից հաղորդում են, որ Վանի անդրկական հիւպատոսը բանտարկված է: Արտուր թէ պատճառը այն է, որ թիւրք կառավարութիւնը կը կարծի թէ նա է հրապարակ հանել Սասունի կոտորածի բոլոր մանրամասնութիւնը: Կ. Պոլսի անդրկական գեսպանը՝ անմիջապէս, խիստ դիմումներով, կը պահանջէ արձակել հիւպատոսը, որ և իսկոյն կը կատարվի»:

Այսօր, նոյեմբերի 26-ին, կարագետ Տիեակիւանի նուիրած փողից, նրա որոշման համաձայն, ուղարկեցինք Նիւիւայի հայոց դպրոցի հոգաբարձութեան 100 բուրլի, այդ դպրոցի հոգաբարձութեան կողմից մեզ ուղարկած հասցէով:

րում թոկից փախած աներեսները, իսկ չարաւորութեան հերոսները օրնում, փառաբանում են աշխարհը:

Ժամանակի ծնունդ է և օրերը Արուսեակը: Որոնելով գաղափար, երկրպագութեան համար մի կուռք, նա իր սիրտն ու զգացմունքը տալիս է այն մարդուն, որ խօսում էր հողու հետ, պարկերով նրա առաջ՝ որոնած գաղափարը: Մթութեան մէջ խորխորտակ մի մաքուր սիրտ, նա ձգվում է հեռու երեսցող լոյսի ետևից, ոտնահարելով դեմ ժուարկութիւնը, հասնում է նրան և երբ տեսնում է, որ այդ լոյսը այրվելուց չէ առաջանում, տաքացնելու, կենսք տալու ընդունակութիւն չունի, նա էլ մնում է սասած, անարժեքացած այդ լոյսի կողքին: Ուժիկն տեսնալից նա նուիրվում է նրան, չը կարողանալով հակասել, որ նոյն իսկ իր նման մի պաշտոնը չէ կարող հաղորդել սասած բոցին կենդանութեան, ջերմութեան հոգին:

Յուսկին հէնց այդ է, որ կենսք առաջացնող լոյս որոնողը գտնում է բոցերի ու մացառների խուլ ծոցերում պլպլացող ֆոսֆորական անմեղ ցրտալուծներ միայն և այդտեղ էլ վերջացրած է համարում իր կոչումը: Այդպէս է և Արուսեակը: Նա գտնում է Նուրագա, գտնում է իր հերոսին Վենեցիայի իր նման մի պաշտոնը չէ կարող հաղորդել սասած բոցին կենդանութեան, ջերմութեան հոգին: Նա էլ լինի և մի այդպիսի բան, որ բերում, տալիս են իրան այդ պահով մեծանկութեան մէջ: Իսկ պատկերացուց առաջ յայտնում է օրիորդին, որ ինքը վերջացրել է մի այլ գրութիւն, որը հարուստ է վատութիւնը, պատկերացնում է հրէշաւոր արտերը, թոյն ու անձք է թափում ապա-կանցած աշխարհի զլխին:

Եւ երկանիկ են այս երկու հոգիները: Ամեն մէկը լաւ ծառայում է իր կոչման...

150

հարազատութեան, արհուլթեան մասին խօսելու և վճիռներ տալու: Այդ չէք սպասում այդ երջանիկ, վարձատրված մարտնչուկից: Ուրիշ սպասելիք չը կայ:

Բայց տեսէք և հիասթափվեցե՛ք ուժիկին, սարսափելի կերպով: Հաւարեանը Նայում է իր չորս կողմը, տեսնում է որ մարդ չը կայ, դէն է դընում լրագիրը և կամացուկ փախչում է սենեակի միւս դռնովը, վազում է անդուղծներով դէպի ցած և—Տէր Աստուած, դու աւելի ոյժ տաս—կորչում էլ, անհետանում երև մի ստուերը: Պուրում էլ չէ մնում, փախչում է կերպար:

Լրութիւնը, որ քար էր ընկնում օտների տակ, ինքն էլ զգալով իր յանցաւոր գոյութիւնը, փորձող էր տալիս մուծ և բորբոսնած անկիւններում, կենալով մէջ յողովութեան տարաւ. նա կարող է կատարել իրաւունքով կանչել փախչողի ետևից. «Չը դիմացնիր... մենք այսպէս ենք փշուրում քեզ պէսներին»: Այս դիւական քրքիչը այնքան կարևորելի մի ցու է, որ Հաւարեանը ոչնչանում է իր բոլոր ընդունակութիւններով, իր գրչի ու մտքի հետ: Ել ինչ գործիչ է նա: Թղթի վրա կրակ ու կայծ թափել, իսկ երբ հարկաւոր լինի այդ կրակն ու կայծը իր սեփական անձի միջոցով անցկացնել կենալի մէջ, այդ դէպքում չը դիմանալ, այդպիսի տեղից փախչել վատաբար... Վաղը նա, ի հարկէ, էլի գրել կառնէ ձեռքը, կը բռնալի մի հեռու անկիւնից էլի կորուտայ, բայց կենալի մէջ այդ գործիչը ինչ կը լինի, եթէ ոչ մի երեքուն, վախելու ստուեր, մի էակ, որի գոյութեան պարծանքը կը լինի այն, ինչ որ այնպէս աջող կերպով անուանել է պուրսեցի մի այլ գրագէտ, Արշակ Չօպանեան—«Թուրթի փառք»: Այդ փառքը մի շատ առաձգական, երկրորդի բան է, քանի որ թագնվում է լոյս աշխարհից, մարդկանց շրջանից, քանի որ հասարակական խաւար կարծիքը նրան օչնչացնում է մի ամենաթիւթ և հարուստով:

Իրանէն էլ իր գրուածքների մէջ («Նորա») իր հա-

մակրելի հերոսին դնում է հասարակական փտած կարծիքի հետ ընդհարման մէջ: Եւ ինչ, այդ կարծիքը աղպէս յաղթող չէ, ընդհակառակն, առեղի, ծաղրելի մի բան է երևում հերոսի գործողութիւններին առաջ: Թուղթը, ճշմարիտ է, փառք ստեղծել կարող է, բայց նա մի նիւթ է, որ տանում է ամեն ինչ՝ Նրա վրա է կատարվում մտավաճառութիւնը, զրական պոնտիփութեան ամենազրուելի երեքոյթը. նա հասարակութեան առաջ թագնում է կեղծ, անտղի ու անսիրտ ճարպիկին, որ կարողանում է իր հոգեկան արատները վարագրելը շողողուն բառերի, բէնգալեան լոյսերի տակ իսկ միթէ սա փառք է: Ով կարողանում է վերլուծել այդ փառքը, նա գիտէ լաւ, որ Հաւարեանները իրանց թղթերը վրա չեն կըպցնում մի հաստատուն, անսայթք դաւանութիւն, և նրանք, որոնք այսօր բուրբոսալիայի հաստ կաշին են ծախողում սուր նշարակներով, վաղը կամ ամենաուշը մի քանի օրից յետոյ, լիտի անստեղծութեան ժուռնի կը չըքեն այդ իսկ դասակարգի մի կտոր հացի առաջ, իւր չեն քանչ նրան և կը սկսեն լիզել, լպպտել: Քիչ չեն այդպիսի օրինակներ—Ինչն է գործիչի մէջ ամենից շատ զնահատելին—Հոգեկան կորով, դիմացկանութիւն: Այս ոյժը կը կանգնեցնէր Հաւարեանին վճառական րօպէի առաջ, խօսեցնել կը տար նրան, կուռի և անհաշտ կուռի մէջ կը մտցնէր նրան: Այս գրանից է շինվում հասարակաց միտքը: Իսկ եթէ չը կամ զիմացկանութիւնը, եթէ նա համարում էր իր բարեկեցութեան համար որոնում է խուլ ու հանդարտ անկիւններ, հեռու դատից ու մորկիներից, մենք կը համարենք այդպիսի համոզմունքը դուրկ հաստատ հիմքից, ձեռքից դուրս պրծնող, լպրծուտ մի բան, որ եթէ վաղը և եթէ ծախու չը հանվի էլ, գոնէ կը հողմահարվի, կը տախկանայ, իբրև մի անհիւթ և անստեղծ իր:

Հաւարեան—դա քեզմից տիպ չէ: Դա մեր ժամանակակից ինտելիգենտի պատկերն է, կենսա-

տու ոյժերից ու հիւթերից իսպառ զրկված այն ալաուտութիւնն է, որ տաքնալում է մտավախութիւն կոչված հիւժախտի ձեռքին: Հաւարեանը վատ մարդ չէ, երկրպագում է մի գաղափարի, գիտէ թէ որտեղ է արեւը ու արեւմուտքը. բացասական փաստերը նրան վշտացնում են, իրեն ոգևորում է: Բայց և այնպէս, նրա մէջ տեսնում էք կրիստոսութիւն, զգում էք, որ նրանից ցրտութիւն է տարածվում: Ինչու—Որովհետեւ նա մեծացած է մի ինչ որ անկեղծան շուքի մէջ՝ նրա գոյութեան համար մի բուրբոսիւն ուրիշ տեսակի բարեխառնութիւն է հարկաւոր. տաքին էլ չէ դիմանում, ցրտին էլ: Հանեցե՛ք նրան այն կապվել է իր ընտելեամբ, զրէք կենալի մի յորձանուտ տեղը և դուք կը տեսնէք, թէ ինչպէս կը շքեցնէ նրան իւրաքանչիւր խաւար հոտանք: Այդտեղ անա կորցնում է իր դուրսը, շլիթում է իր հակացողութիւնները և այլ ևս չը գիտէ, թէ ուր է արեւը, ուր արեւմուտքը: Այդ բաւական չէ՝ նա ապչած կը մնայ, եթէ տեսնէ, որ իր ընկերը այնքան կամքի ոյժ ունի, այնքան կարողանում է սկզբունքը գործ շինել, որ ձակաւոր բաց գնում է հոտանքի դէմ: Փայտացած թեթաւութիւնը սկսում է տանջել իր միտքը, որոնելով հանգիստ ու լուռ կեցութեան միջավայրեր:

Այդպիսով անա ամբողջանում է Հաւարեանի ընտանութիւնը, նա դառնում է ժամանակի որդի, հարազատ ծնունդ այն հասարակութեան, որ ծնունդ է մեծացել է: Ուրիշ ինչ կարող էք սպասել մի շրջապատից, ուր ամեն րօպէ յուզում, տախն ու վրա են դառնում գծած, մանր հաշիւները, մոլի ձգտումները, ուր միկրոսկոպիական հոգիները հրճվում են ծաղրածուի շորերում և կարծում են, թէ աշխարհ պիտի զարմացնեն իրանց թղթի զլխարկներ թրթրելով, ուր ջնջել, քանդել են պահանջում այն, ինչ որ չեն շինել, ուր միտքիկական ֆէերիաներ են կատա-

կայ
ընկեր
գինու
կարգ
մնաս
մինչդ
տեսա
նաժող
ընկեր
ձակա
լուելու
գիր
հայեր
դա վ
Բա
պատ
ված է
գրութ
մուծվ
նի մա
Ինչ
տալիս
բանկ
տախ
թիւն
այլ և
Ղ.Ո
հեռա
կայան
մանի
վեցին
թուր
խոսյն
տու
Թէ
վրաց
բար
ւելով
հանա
խաբ
գրու
նակ
վատ
բարե
մար
Ղ.Ո
ապ
Վաղ
բացվ
ված
անա
թեան
ժայի
ղեկ
Մ
կան
գան
«XII
մեղ
մար
դար
ծուն
խու
սին
բան
չուս
րուն
դր
գահ

Հորոշնա գնացին Յարսիճ-Սէլո, ուր մի քանի օր կը մնան:

Հրատարակված է ներքին գործերի մինիստրի շրջաբերականը այս տարվայ սեպտեմբերի 3 ից: № 24, որ տեղի ունեցաւ մինիստրներէ մասնա- նաժողովի 1894 թի յուլիսի 4-ին Բարձրագոյն հաստատված կանոնադրութեան հիման վրայ, նա- խապէս համաձայնութիւն կայացնելով սինոդի օրեր-պրօկուրօրի նաւ, որով շտուճողիտաների ա- դանդը յայտարարված է ամենաշնամուկարներէց մէկը եկեղեցական և պետական տեսակէտից, աը- զեկելով շտուճողիտական հասարակական աղօթա- աները:

Պետերբուրգի բորատ կայտածական բանկերի գրաւական թղթեր. 60/0—101, 50/0— 99 ր., Գուժայիս՝ 60/0—101, 50/0—99 1/2 րուրի:

ԿԱԱՆ, 23 նոյեմբերի Այսօր ս.ա.ու.տ. այստեղ օձվեց սուսաց եկեղեցին:

ԼՈՆԴՈՆ, 23 նոյեմբերի «Times» լրագիրը հաստատում է Հայաստանի քրիստոնէայ ազգա- նակութեան վերաբերմամբ թիւրքաց զօրքերի կատարած դադանութիւններ լուրերը: Անգլիան եւսանդոտ առաջարկութիւններ արաւ Բ. Գրանտ:

Չինաստանը ստալարկից մճաբել կապովային պատերազմական այնպիսի կոնտրիբուցիա, որպի- սին կորչան Չինաստանի նաւ դաշնակիւններ կապած պետութիւնները, այն էլ 40/0 անկէ փո- խառութեան ձեով, չը գրաւ դրամ մաքսային եկամուտների գրաւակաւում:

Չինական ծառայութեան մէջ գանձող Հէնկէն աշխատում է հարիւր հազար զինուորներից բար- կացած մի զօրք կազմել, որի հրամանատարները լինեն եւրոպական օֆիցերներ: Շատ օֆիցերներ, առաւելագէս գերմանացիներ, ընդունված են չի- նական ծառայութեան մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 նոյեմբերի Բարձրագոյն ան- ւանական ուկազով երկրագործութեան և պետա- կան կայտածաների մինիստրին՝ Բարձրագոյն բարե- հաճութիւն է յայտնված կայսերական կամաւոր անտեսական ընկերութեանը և Վոսկլայի կայսե- րական գիւղատնտեսական ընկերութեանը: Բարձ- րագոյն հրամայված է հասցնել նրանց հրովար- տակները, որոնցով հաստատվում են նրանց շտրհ- ված իրաւունքները: Բոլոր մնացած գիւղատնտե- սական և տնտեսական ընկերութիւններին հրա- մայված է յայտնել, որ նրանց արդիւնաւէտ աշ- խատանքները յօդուտ սուսաց գիւղատնտեսու- թեան մէջ կը գաննել Բարձրագոյն հովանաւոր- ութիւն և խրախուսում:

Թոյլ է տրված «Одесская Новості» լրագրի հատով վաճառումը:

ԲԵՐԼԻՆ, 24 նոյեմբերի Երէկ բացվեց լեյխ- տազը: Կայսրն ասեց, որ կաղաղութեան պահ- պանումը աւելի ևս ամրապնդվեց: Յանձին Ա- լէքսանդր III կայսրի գերմանական կայսրը ող- լում է բարեկամին և փորձված նախանձանդ- րին կաղաղութեան գործում: Ներքին քաղա- քականութեան վերաբերմամբ ասված է, որ կա- ռալարութիւնը անհրաժեշտ է համարում եւսան- դով գիւղերի կորուստի հակախաւարչա- կան գործունէութեան: Մշակված օրինագիծը ու- ժեղացնում է պատժական միջոցները պետա- կան կարգը ապահովելու համար, նախագիծ է մտցնվում նոյնպէս քրէական- դատաստանական գործադրութիւնը բարձրելու և դատաստանա- կան կանոնադրութիւնը կերպարանափոխելու մա- սին կառաւարկվի որոշել, որպէս զի անմոլ դա- տապարտվածները իրաւունք ունենան վեաները յետ պահանջելու: Բէլիստագին կառաւարկվի նոր օրինագիծ ձեւախտի հարկի մասին և կայսրու- թեան ֆինանսական յարաբերութիւնները դաշնա- կից պետութիւններին նաւ կանոնաւորելու մասին:

Բժշկական ընկերութեան այսօրվայ նիստում Բէրլինյան յայտնեց, որ ինքն հակադիֆթերիային դեղի 48 փորձեր է կատարել և որ վերջնական կարծիք հնարաւոր կը լինի կազմել միայն ժա- մանակով: Վերջով, մատանցողց անկող բարե- բար հետեւանքների վրայ, յայտնեց, որ բժիշկները պէտք է գործարքեն այդ միջոցը, չը նայելով օ- տար վնասակար նեանանքների հնարաւորութեանը, սակայն, այդ միջոցի գործածութեան սահմանը որոշելու համար պահանջվում են դեռ ևս բազ- մամեայ հետազոտութիւններ:

ՎԻԵՆՆԱ, 24 նոյեմբերի: Մի քանի օր շարու- նակվող վիճարանութիւններից յետոյ, լեյխտազը վճռեց պահպանել մահվան պատիժը պատիժների նոր օրէնսդրութեան մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 նոյեմբերի: Այսօր, Նիկոլայիվ- սկայա զինւորական ինժեներային ակադեմիայի և ինժեներական դպրոցի 75-ամակի օրը, զին- ւորական մինիստրը յայտնեց, որ թագաւոր կայ- օրը բարեհաճեց ընդունել իր վրայ վերոյիշեալ ակադեմիայի պատաւօր նախադասի կոչումը:

ժուլեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդու- թիւնները:

Գ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և նեար- ղային հ. Կ. Գ. ԲՈՒԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երե- խաների և կանանց հ. Կին-բժիշկ ՏՈՒԿՈՎԻՉ—11—12 ժ. կանանց հ. Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—11—1 ժ. ականջի, կո- կորդի, թիւ և կրծքի հ. Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ—1—1 1/2 ներքին և երե- խայոց հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ՝ Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ. Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԻԵԱՆ—7—7 1/2 ժ. Ի. Ե. ՖՐԱՆՅԻՈՒՄ—7—7 1/2 ականջի, կոկորդի, թիւ և նեարդային հ. երկուշարթի, չորեքշար- թի և ուրբաթի:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ ջլմրական և խոչորացուցական հետազոտութիւններ է անում մէզի, խիւի, ա- րեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) ց օպերացիայի համար ստանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՈՒԿ ՀԻՄԱՆՆԵՐԻ:

Հիւանդանոցի վերադասումը բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԻԵԱՆԻ՝ (№ 72)

ՆԿԱՐԻՉ ԵՆՈՎԻՔ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ Բացել է իր նկարների ցուցահանդէս, կարուծական բանկի շինութեան մէջ: Յու- ցահանդէսը բաց է առաւօտեան 10—3 ժամը և երեկոյեան 5—10 ժամը:

ՄՈՒՏԲԸ 20 ԿՈՊԵԿ Աշակերտների և երեխաների համար՝ 10 կ. (№ 136) 1—3

Մամուլի տակն է և շուտով լոյս կը տեսնի Բ Ա Ֆ Յ Ի Ի ԽՈՒՄՍՍՅԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Բ. ա պ ա գ Ր ու թ ի լ լ ն

Անտիպ ծանօթութիւններով և յաւելուած- ներով: Գինն է 2 րուրլի:

Յանկացողները արժէքը կանխիկ ուղար- կելով կարող են դիմել ինձ՝ հետեւեալ հասցէով:

Тифлисъ, Анна Раффи Բաֆֆիի միւս աշխատութիւններից ցան- կացողները պէտք է դիմեն նոյն հասցէով:

Հրատ. Այրի Աննա Բաֆֆի (№ 135) 2—2

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԷՎԷԼԻՆԱ

ՀՈՒՆԲԱՆԱԿԱՆ ԷՏԻԿ

Ո Ռ Ի Ս Ե Բ Է Ն Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ե Ն Ա. Գ Ա Ս Տ Ա Կ Ե Ա Ն Ի Հրատարակութիւն «Արօր» ապարանի ԳԻՆԸ 70 ԿՈՊ.

Կախվում է թիֆլիսում, Տէր-Սարգսեանի խանութում, Եփրեմ Կատուրեանի լաւձ պաների մագաղինում և Խիղքիէլի գրաւաճառանոցում: (№ 137) 1—6

Հեռուստոս № 104

Հեռուստոս № 104

Մ. Բ. ՍԱՓԱՐԵԱՆԻ

ԾԻԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

որը, բացի բազմաթիւ բարձր շքանշանների, արժանացած է նաև ներկայ 1894 թ-ին ՈՍԿԷ ՄԵԿԱԼԻ—ԱՆՈՎԵՐԱԿԵՆԻ, և ԲԱՐՁՐ ՊԱՏԻԱՌՈՐ ՊԱՐԿԵՆԵՐԻ—ԼԻՕԵՒ ցու- ցահանդէսներում

Առաջարկում է նոր պատրաստած

Ը Ն Տ Ի Ր Պ Ա Պ Ի Ր Օ Ս Ն Ե Ր

- „Капризъ“ . . . . . 25 հատը 15 կօպ.
- „Рекомендаціонныя“ . . . . . 10 հատը 5 կօպ.
- „Театральныя“ . . . . . 10 հատը 3 կօպ.
- „Флора“ . . . . . 10 հատը 3 կօպ.
- „Экономныя“ . . . . . 10 հատը 3 կօպ.

Կարելի է անեն զործարանից և իսկական ծխախոտավաճառների մօտ: Ուղարկելու ծախսը գործարանի վրայ է: (№ 104) 0—23

Ա. ԿՕՊՊԻ

ՖՕՐՏԷՊԻԱՆՆԵՐԻ

ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

(Միայնկան փողոց, № 132)

Կան մեծ քանակութեամբ նոր դաշնամուրներ, 350 րուրլուց մինչև 450 րուրլի արժողութեամբ: (№ 119) 12—25

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆԱԻՕՆ

ՏԵՐ-ՅԱԿՈՎԼԲԵԱՆԻ

Ընդունում է երթևեկներ, կիսազիշերթիկներ և զիշերթիկներ: Սոլջակ, Դանովա- կայա փ. № 11. (№ 127) 10—10

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՆԱԻՕՆ

Վ. Ի. ՏԵՐ-ՅՈՎԱՍԷՓԵԱՆԻ

(Սոլջակ, Սարոլայա, Սերգիևիկայա փողոց, Տէր-Մելիքստովի տան հանդէպ, № 46) Կովկասեան Ուսումնարանական Շրջանի պ. Հոգաբարձուի թոյլտուութեամբ, այս տարվայ սեպտեմբերի 3-ից բացվում է դպրոց պանսիօնով (տղաների համար): Գպրոց- ցում ընդունվում են երկուս մանուկներ՝ պատրաստելու համար նրանց մտնելու կառա- վարչական միջնակարգ դպրոցները: Պայմանների մասին հարցնել պանսիօնում: (№ 130) 6—6

Ազգին վեհախառ Հայրապետը հրամայել է գործադրել հայկական դպրոցներում, որպէս ձեւանակ Սարգիս քահանայ Բէգնազարեանցի աշխատասիրած

ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱ- ԳԻՐՔԸ՝

Յայտնելով այս ի զիտութիւն դպրոցական վարչութեանց՝ խնդրում ենք ցանկացողներին առ այժմ դիմել ուղղակի այս հասցէով. Թիֆլիս, Երզրաւետեան փողոց, տուն № 45, աշխատասիրողի այրին:

Կիրքը կազմած է և արժէ՝ 1) հատով գնողներին 60 կ., 2) տասնից մինչև յի- տուս գնողներին 55 կ., 3) յիսունից մինչև հարիւր գնողին 50 կ., 4) դպրոցական վարչութիւնից վկայված չբաւար աշակերտներն ու աշակերտուհիները կարող են վճա- րել 40 կ.: ձանապարհաճախը գնողներին վրայ է: (№ 81)

НЪМЕЦКАЯ ГОСТИНИЦА

HOTEL NIEMEЦKI, «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՐԱՆՈՑ» գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱ- ՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրոնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նոմերներ: Երանց սարք ու կարգը ամենալաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման: Նոմերների գինը 50 կօպէկից մինչև 3 րուրլի օրական, անկողնով և ծառայով: Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն «Մշակ» և «Նոր-Դար» լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ: Կայ ընտարան, տեղիֆօն, քաղցր- ղէների խանութ, լրտղիները:

Հիւրանոցի մէջ գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում: (№ 21) 110—130 (2.)

ПИТАТЕЛЬ
НОВЫЙ
НАПИТОК

ЧИСТЫЙ
Какао
Блокеръ

Կ Ա Վ Ա Օ
Թաղը նստում է միայն 4 կօպ.
Բովիական պարախոտութիւն:

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՄՆՆՆԱՍԱՐ ՓՈՅԻ.
Առաջարկվում է առողջացողներին
և երեխաների համար:

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատված զինադրութեան ակադեմիաների վա- ճառան կովկասեան ընկերութեան մէջ թիֆլիսում և Բազումում: (№ 120. 90 Բ.)

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱՒԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՍԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.Ռ.Ա.ՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՈՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԻԵԱՆԻ
Ա.Ռ.Ա.ՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԻԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբու-